

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisen strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisen strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 17/2019 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikönpäällikkö Sami Leino, ulkoministeriö
- lähetystöneuvos Mari Lankinen, ulkoministeriö
- avustaja Saara Harju, ulkoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi heinäkuussa 2018 Tokiossa allekirjoitetun Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisen strategisen kumppanuussopimuksen sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Japanin kanssa tehty strateginen kumppanuussopimus on sekasopimus, joka sisältää sekä jäsenvaltioiden että Euroopan unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Sopimus muodostaa kehyksen alakohtaisille sopimuksille ja yhteistyölle. Strateginen kumppanuussopimus kattaa kaikki olemassa olevat yhteistyön alat ja avaa mahdollisuuksia yhteistyöhön uusilla aloilla.

Sopimuksen tavoitteena on syventää Euroopan unionin ja Japanin yhteistyötä laaja-alaisesti. Sopimus kattaa poliittisen, taloudellisen ja sektorikohtaisen yhteistyön lisäksi yhteistyön alueellisten ja globaalien haasteiden ratkaisemiseksi. Sopimuksessa korostuvat kantojen koordinointi ja tietojenvaihto kansainvälisillä foorumeilla. Yhteiseen demokratiaa, oikeusvaltiota ja ihmisoi-keuksia koskevaan arvopohjaan nojaavien toimintatapojen kehittäminen ja näiden arvojen edistäminen ovat sopimuksen läpileikkaava teema. Kyseessä on puitesopimus eli laaja-alainen yhteistyösopimus. Sopimuksessa käsitellään keskeisiä poliittisia kysymyksiä ja useita sektorikohtaisia yhteistyöaloja varsin yleisellä tasolla.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2019 vp

Rinnakkain kumppanuussopimuksen kanssa käytiin neuvotteluja Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisestä taloudellisesta kumppanuussopimuksesta, jonka kanssa strateginen kumppanuussopimus muodostaa institutionaalisen kokonaisuuden.

Sopimuksen on tarkoitus tulla voimaan Japanin ratifioimiskirjan ja Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden hyväksymis- ja ratifiointimenettelyn vahvistavan asiakirjan vaihtamispäivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Euroopan unionin ja Japanin suhteiden perustana on toiminut vuonna 1991 annettu yhteinen julistus sekä vuonna 2001 hyväksytty kymmenvuotinen toimintasuunnitelma. EU:n turvallisuusstrategiassa vuodelta 2003 Japani tunnustetaan yhdeksi EU:n strategisista kumppaneista. Ennen strategisen kumppanuussopimuksen neuvottelemista EU ja Japani ovat solmineet useita sektoriokohtaisia sopimuksia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU:n strategisten kumppanuuksien sisältö ja merkitys ovat osittain epäselviä ja että jatkossa käsitettä tulisi EU:ssa täsmentää ja tarkastella johdonmukaisemmin.

Euroopan unionin neuvosto valtuutti komission 29. päivänä marraskuuta 2012 neuvottelemaan strategisen kumppanuussopimuksen (Strategic Partnership Agreement, SPA) aikaansaamisesta Japanin kanssa. Neuvottelut käynnistyivät vuonna 2013. Neuvottelujen tuloksena syntynyt sopimus on laaja-alainen yhteistyösopimus, jossa osapuolina ovat EU ja sen jäsenvaltiot sekä Japani. Hallituksen esitykseen sisältyvän arvion mukaan sopimus tehostaa merkittävästi EU:n ja Japanin välistä yhteistyötä eri sektoreilla ja mahdollistaa yhä laajemman vuoropuhelun Japanin kanssa. Sopimus heijastelee EU:n ja Japanin yhteisiä arvoja, ja sen tavoitteena on vahvistaa kumppanuutta useilla politiikan aloilla, joihin kuuluvat mm. ihmisoikeudet ja perusvapaudet, demokratia, kansainvälinen rauha ja turvallisuus, tehokas monenkeskisyys ja kestävä kehitys. Kumppanuussopimus sisältää EU:n kolmansien maiden kanssa solmimien sopimusten poliittiset vakiolausekkeet koskien demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia, perusvapauksia ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä. Näiden noudattaminen on määritelty sopimuksen oleelliseksi osaksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tilanteessa, jossa sopimuksen olennaisiksi osiksi määritellyjä määräyksiä rikotaan, voi se johtaa neuvottelu- ja sanktiomenettelyyn, jossa sopimuksen osapuoli voi viime kädessä yksipuolisesti päättää keskeyttää sopimuksen määräysten soveltamisen.

Sopimus määrää sekakomitean perustamisesta, joka koostuu sopimuksen molempien osapuolten jäsenistä. Sekakomitea kokoontuu kerran vuodessa, ja sen tehtävänä on muun muassa koordinoida kumppanuutta, päättää uusista yhteistyöalueista, seurata sopimuksen toimeenpanoa ja ratkaista mahdolliset siihen liittyvät kiistat.

Rinnakkain kumppanuussopimuksen kanssa neuvotteluja käytiin EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Japanin välisestä taloudellisesta kumppanuussopimuksesta (Economic Partnership Agreement, jäljempänä "EPA-sopimus"), jonka kanssa strateginen kumppanuussopimus muodostaa

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2019 vp

institutionaalisen kokonaisuuden. EPA-sopimus astui voimaan helmikuussa 2019. Hallituksen esitys ei käsittele EPA-sopimusta.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä sitä, että EU vahvistaa suhteitaan Japanin kanssa. Japani on EU:lle luonteva kumppani monissa kysymyksissä niin kahdenvälisesti kuin monenvälisessäkin yhteistyössä. Valiokunta näkee, että Japani on EU:lle luonteva kumppani edistää sääntöihin perustuvaa monenkeskistä järjestelmää.

Ulkoasiainvaliokunta pitää EPA-sopimusta merkittävänä. Japanin taloudellinen merkitys on EU:lle huomattava. EPA-sopimuksen myötä syntyi vapaakauppa-alue, jossa asuu 630 miljoonaa ihmistä. Japani on yksi maailman suurimmista kuluttajamarkkinoista ja Kiinan jälkeen EU:n ja Suomen suurin kauppakumppani Aasiassa. Tässä yhteydessä ulkoasiainvaliokunta muistuttaa olevan tärkeää, että EU saattaa loppuun investointisuoja ja investointiriitoja koskevat neuvottelut Japanin kanssa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 17/2019 vp tarkoitetun sopimuksen siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 17/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2019 vp

Helsingissä 16.10.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mika Niikko ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Juha Sipilä kesk
jäsen Ville Tavio ps
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Satu Hassi vihr
varajäsen Sakari Puisto ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa